

Netværk for kvinder i fysik

Nyhedsbrev nr. 29

Marts 2002

Kære netværksmedlemmer!

Årets første nyhedsbrev bringer nyt fra bestyrelsen, i form af den nye bestyrelse som blev indsat ved det konstituerende bestyrelses møde i januar i år. Der annonceres for gå-i-byen mødet, som denne gang afholdes som debataften på Rockefeller Komplexet, Juliane Maries Vej 30. Anja Andersen fortæller fra konferensen Women in Academia, som blev afholdt i Oslo i maj 2001. Endelig indeholder nyhedsbrevet et foreløbigt program til KIF's årsmøde den 1. juni 2001. Mødet afholdes på Hotel Nyborg strand som sædvanligt, men har i år flyttet ugedag til lørdag. Det blev ved sidste års general forsamling besluttet at skubbe mødet fra hverdag til week-end, så fysikere ansat andre steder end lige netop på Universitet har mulighed for at deltage. Dermed et opråb til alle kvindelige fysikere også dem der arbejder på landets gymnasier at deltage i årsmødet – Det plejer at være meget hyggeligt. Udklipene er denne gang koncentreret omkring forslaget til den nye barselsorlov som skal til sidste høring den 20. marts. Forslaget har fået mange positive, men også mange negative udtalelser, for de negative inkluderer at fædre helt og holdent mister "øremærket" tid med deres poder, samt frafaldet af forældreorlov der kan sætte forældre i en meget vanskelig situation hvis pasningsgarantien ikke er opfyldt.

Nyhedsbrevets Indhold:

Nyt fra bestyrelsen	2
KIF's årsmøde og generalforsamling	3
Tilmeldingsblanket (løbsblad)	
Gå-i-byen: Debat-aften om kvinders rolle i fysik i Danmark år 2015	4
Anja Andersen skriver om konferencen i Oslo maj 2001	
Tema " <i>Women in Academia</i> "	5
2nd Meeting Women in Physics in Sweden	7
News from the EU regarding Women and Science	8

Udklip:

Debat inlæg om barselsorloven og ligestilling	9
Køn og forskning (danske udklip)	15
Køn og forskning (udenlandske udklip)	22

Nyt fra bestyrelsen:

Siden det sidste nyhedsbrev er to bestyrelsesmøder blevet afholdt. Den konstituerende bestyrelsesmøde hvor de bestyrelsesmedlemmer blev valgt samt rokeringer af diverse opgaver blev foretaget. KIF's årsmødet blev diskuteret og vi opfordrer alle til at kontakte gymnasielærer de kender og informerer dem om at dette års KIF møde bliver afholdt en lørdag. Dette er specielt for at undersøge gymnasielærernes interesse for vores årsmøde. På det konstituerende bestyrelsesmøde blev vi af et støttemedlem gjort opmærksom på at der muligvis i år på DFS vil blive afholdt en debat om Dansk fysik i år 2015. Da vi mener at det er vigtigt, ikke at glemme kvindernes rolle i dansk fysik i år 2015 blev vi enige om at holde et nyt bestyrelsesmøde for at diskutere det emne mere. Resultatet af dette møde blev til en debat aften som vil blive holdt som et "gå i byen møde" den 15 april 2002. For nærmere information se efterfølgende indslag i dette nyhedsbrev.

Den nye bestyrelse:

Forman:

Anja Andersen
Astronomisk Observatorium
Juliane Maries Vej 30
2100 København Ø
E-mail: anja@astro.ku.dk

Næstformand

Kirstine Berg-Sørensen
Niels Bohr Institutet
Blegdamsvej 17
2100 København Ø
E-mail: kirstine@nordita.dk

Webredaktør, adresse- og maillisteansvarlig:

Tina Christensen
Sol-Jord-fysiksektionen
Danmarks Meteorologiske Institut
Lyngbyvej 100
2100 København Ø
E-mail: tic@dmu.dk

DFS-repræsentant og kasserer:

Dorthe Posselt
Institut for studiet af Matematik og Fysik
samt deres
funktioner i Undervisning, Forskning og
Anvendelse
Roskilde Universitetscenter
Universitetsvej 1, Box 260, 4000 Roskilde
E-mail: dorthe@ruc.dk

Nyhedsbrevs ansvarlig:

Vibeke W. Jürgensen
QUP
Danmarks Tekniske Universitet
Bygning 309
2800 Kgs. Lyngby
E-mail: wuertz@fysik.dtu.dk

Nyhedsbrevs ansvarlig:

Winnie Svendsen
COM
Danmarks Tekniske Universitet
Ørsted Plads 349
2800 Kgs. Lyngby
E-mail: ws@com.dtu.dk

Bestyrelsesmedlemmer

Margit Christiansen
Randers Statsskole
E-mail:
margit.christiansen2@skolekom.dk

Eva Danielsen
Institut for Matematik og Fysik
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
Thorvaldsensvej 40
1871 Frederiksberg C
E-mail: eda@kvl.dk

Liv Hornekær
Fysisk Institut
Syddansk Universitet, Odense
Campusvej 55,
5230 Odense M
E-mail: hornekaer@fysik.sdu.dk

Birgitta Nordström
Niels Bohr Institutet
Københavns Universitet
E-mail: birgitta@astro.ku.dk

Iben Bloch Nielsen
Institut for Fysik og Astronomi
Aarhus Universitet
Ny Munkegade
8000 Århus C
E-mail: ibenbn@ifa.au.dk

Suppleant
Ling Miao
Fysisk Institut
Syddansk Universitet, Odense
Campusvej 55, 5230 Odense M
E-mail: miao@fysik.sdu.dk

KIF årsmøde lørdag den 1. juni 2002 på Hotel Nyborg Strand

Foreløbig program:

- 10:15-10:30 Velkomst
- 10:30-11:15 Trine Møgelberg (ej konfirmeret)
10 år's jubilæum for grundlæggelsen af netværket for Kvinder i Fysik.
- 11:15-11:30 Birgitta Nordström
Referat og diskussionsoplæg i forbindelse med konferensen:
Working Meeting to discuss steps to be taken in setting up a European
Platform of Women Scientist.
- 11:30-12:00 Diskussion
- 12:00-13:00 Frokost
- 13:00-13:45 Karin Andersen
Integrated optics components and materials
- 13:45-14:45 Poster session med kaffe, the og frugt
- 14:45-15:45 Tina Christensen
Elektron-nedbør
- 15:45-16:45 Didaktik
- 16:45-18:00 General forsamling

Togtider:

Tog fra Københavns Hovedbanegård kl. 8.00, ankomst i Nyborg 9.14,
Tog fra Århus kl. 8.02, ankomst i Nyborg kl. 10.02,
Tog fra Ålborg kl. 6.31, ankomst i Nyborg kl. 10.02.
Tog fra Sønderborg kl. 6.30, ankomst i Nyborg kl. 8.00, og afgang kl. 8.00 ankomst i
Nyborg kl. 10.30.

Alle deltagere opfordres til at deltage med en poster. Postertilmeldelsen sker samtidig
med tilmeldingen til årsmødet. Posterboards er 1.15 m brede og 1.45 m høje, og de er
hævet ca. 30-40 cm over gulvet.

Yderligere oplysninger vedr. årsmødet kan fås på DFS hjemmeside. <http://www.nbi.dk/dfs/>

Gå-i-byen-møde

Debat aften vedrørende Dansk fysik i år 2015

Ved DFS' årsmøde i Nyborg den 30. og 31. maj planlægges det at der holdes et debatmøde med titlen "Dansk Fysik 2015". Det forventes at overveje: Fysik som en vigtig del af dansk naturvidenskab, industri og uddannelse; pensioneringen af stort set alle nuværende universitetsfysikere og samfundets, industriens og uddannelsessystemets forandring.

KIF ønsker at tage en debat blandt danske fysikere om kvinders placering i det danske fysiklandskab i 2015, og realiseringen af eventuelle forslag. Det er håbet at diskussionen vil frembringe et konstruktivt og offensivt udspil, som vil kunne bruges under DFS' årsmødet til at sikre et kvindeligt perspektiv.

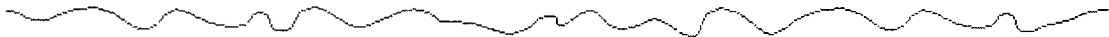
Diskussionen vil kunne tage sit udgangspunkt i en fremtids forudsigelse over fordelingen af kvindelige fysikere på kandidatuddannelsen, industrien, gymnasiet og deres andel af universiteternes ansatte.

Problemet vedrører alle fysikere, også gymnasielærere, idet ca. 60% af alle gymnasielærere i fysik i år 2015 vil være pensioneret. Derfor skal alle slags fysikere opfordres til at deltage i mødet, som afholdes

Hvor: Rockefeller Komplekset, Juliane Maries Vej 30

Hvornår: Mandag den 15. april 2002 kl. 17:30

For dem som ønske at deltage i spisning efter arrangementet, er der tilmelding den 11. april 2002, af hensyn til bordbestilling.

Conference impressions and thoughts

Anja C. Andersen

Konferencen hed : Women in Academia og blev afholdt i Oslo 7-9 Maj 2001. Konferencen var arrangeret af NorFA (Nordisk Forskeruddannelsesakademi der er et akademi for at varetage samarbejde mht. forskeruddannelser inden for Norden; <http://www.norfa.no>) i anledning af deres 10 års jubilæum.

The conference setting was marvelous with a grand view over Oslo and the weather was wonderful - warm and sunny. I am very pleased that NorFA decided to take this initiative of "reviewing the Nordic experiences on actions for gender equality in Academia"

The organizing committee had invited Vigdís Finnbogadóttir to give the opening speech and Vigdís Finnbogadóttir also stayed for the whole conference and participated actively in discussions which was indeed very inspiring. It was interesting to hear about the thoughts and experiences that Vigdís Finnbogadóttir had gathered over the years and how she had dealt with the power invested in her when she was the President of Island. I also very much enjoyed hearing about her present

job as chair of COMEST¹ and how she felt that being a women chair did make a difference for the choice of problems that the committee decided to deal with. Vigdís Finnbogadóttir stressed one very important issue, which is relevant to remember for other similar conferences; the lack of male participants. As she put it "without the men nothing will change". I do not know if the lack of men was a result of invitations primarily being sent out to women or if it was more a result of women being the only ones that found the title "Women in Academia" interesting. Which ever it is I think that Vigdís Finnbogadóttir has an important point - we have to somehow make the men interested enough that they find it worth their time, but how?

Carol Lee Bacchi's talk on, how language can play an important role in how we define problems related to gender, was an eye opener for me. I had not given much thought to this before and I therefore found it fascinating. Although it was somehow depressing to realize that the way "mainstreaming" is used, emphasize is on how women can be accommodated/incorporated into the existing institutional system instead on how to make the necessary changes in the system. But this was probably the most useful new information I got at this conference, since now when I am aware of it I am able to try to oppose it.

I chosen to participate in workshop I "Building good indicators for equality in academia, the Nordic countries in a comparative perspective". The coordinator Barbara Hartung opened the workshop with giving some insight to how she viewed the situation for women in academia in Germany. After that Brigitte Degen presented the very interesting ETAN report² that had just been released. Brigitte Degen informed about how difficult it was to get proper statistical information relevant in relation to gender balance in science and technology in Europe. Since I happen to know how difficult such information can be to get hold of in Denmark it did not surprise me that the problems was at least as great within the common EU beauacrecy. What impressed me was the persistency that Brigitte Degen displayed and it made me quite positive that although things moves very slow (much too slow) then they will move thanks to people like her that keep pushing "the system" to deliver the first important tool - the statistics showing what the situation is actually like within the EU, so we can discuss real facts and not just the various impressions we all might have about what we thing it is like. Karin Kjær Madsen gave some depression information on how the situation related to women in academia in Denmark had not really improved over the years. There was not much discussion in the workshop, partly because there was not much time after the three presentations but also partly because it was a bit unclear what we should/could discuss. We all agreed on that statistics is vital to get and that it is terrible that gender statistics in academia does not have high priority within Eurostat. The only thing to say about the Danish examples was "ohh, glad that I do not live there"! Although I found all the information that I had received at the workshop very interesting and also relevant, the workshop did not at all fulfill my expectations. I had expected (based on the title) that we would be told a bit about the different strategies in the Nordic countries on how they deal with the lack of women in academia. Based on this information I had expected a good discussion on which strategies we would say had worked and which

¹ World Commission of the Ethics of Scientific Knowledge and Technology

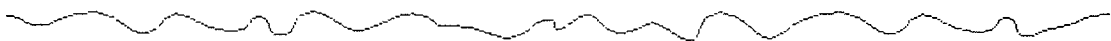
²Science Policies in the European Union - Promoting excellence through mainstreaming gender equality. The report can be downloaded from <http://www.cordis.lu/improving/women/documents.html>

did not, i.e. were the Tham professorships in Sweden a good move? A lot of initiatives seem to have been taken in Finland over the last years and I would really have loved to hear more about what they have done and how they evaluate the significants of it. Since Norway and Island are not EU member states no numbers on the situation in these two countries was presented.

The day ended with a wonderful conference dinner, beside excellent food and wine the organizing committee had gotten hold of the "Strinda Strings Quartet" to deliver the musical entertainment. The quartet consist of four young men that was brave enough to admit that they found it a bit frightening to perform in front of ~120? mature women, but never-the-less they put on a fantastic show. At the conference dinner I noticed one thing - the ~7 men that also attended the conference had a tendency to clump together, so instead of spreading out over 7 tables they were concentrated at 3 tables. I recognize this pattern from myself at conferences, but I am not sure if the men realized their pattern of behavior?

The second day was opened by Gro Hohnsrud Langslet who told about solution oriented approaches, it was an interesting talk but I find the things she stressed more relevant for my relationships with my husband, children and parents, than for my work situation. Liselotte Lyngsø presented scenarios for the future academia according to her title. The talk was one of the standard talks from the Institute for Future Studies and it was not angled towards Women in Academia at all. The talk therefore seemed quite out of place. Liselotte Lyngsø emphasized that the future will move us towards the "story-teller society" and as icon of this she used Steve Speilberg where had she considered the conference participants then Astrid Lindgren had seemed a better choice.

Merete Reuss summed up the conference and emphasized that "the work carried out in the EU is of great importance but maybe the Nordic countries could contribute to qualifying the analysis of statistics and indicators". This I think would be very relevant to take up at the next conference - if NorFA could be convinced to make one more conference related to the topic of Women in Academia? What I missed at this conference could then be discussed there. I would love to hear talks by Nordic gender researchers, politicians, and administrators where they presented the situation in the individual Nordic countries. What is the view on Women in Academia in the different countries, is it considered a problem that women are underrepresented? This might seem like a strange question but in my experience then many academics considered the lack of women more a problem for women than for academia - a discussion about this would be quite valuable. The countries that consider the low representation of Women in Academia a problem what have they done about it? Did it work? Have they managed to identify possible opsticals? What will they do next?

----- 2nd Meeting Women in Physics in Sweden -----

May 24th 2002

Chalmers University of Technology
Gothenburg

FIRST ANNOUNCEMENT

see also <http://www.oso.chalmers.se/women2002>

The Second meeting of Women in Physics in Sweden will be held on May 24th 2002 by The School of Physics and Engineering Physics at Chalmers University of Technology where:

- > Distinguished female physicists will present their research
- > Gender and equal opportunity issues in the university world will be addressed
- > Discussions and exchange of scientific and personal experiences among the participants will be stimulated

The First meeting of this series was held on March 23rd 2001 at the Angstrom Laboratory, at Uppsala University. The meeting was very successful and as a result a network for women in physics in Sweden was formed.

The Second meeting is an important step in keeping the network functional. It is a great opportunity for physicists from other universities to visit Gothenburg and become familiarized with the research areas and activities at Chalmers. Future collaborations among the participants will be a natural result of this meeting.

**** Who will attend and how to register ****

All professionals and students (females and males) in all areas of Physics and Gender issues are welcome to take part of this meeting.

To register send an email to women2002@oso.chalmers.se with the registration form see <http://www.oso.chalmers.se/women2002>

All contributions will be presented as posters. Oral presentations will be given only by invited speakers.

More details regarding poster sizes and 1 minute oral advertisement of your poster will be sent to you after you have registered.

A registration fee of 200 SEK (100 SEK for students) is required and will be charged at the registration desk (only cash accepted).

DEADLINE for sending abstracts: April 5th

DEADLINE for registration: April 30th

News from the EU regarding Women and Science

Progress Report on Women and Science:

The services of the Commission produced a Working Paper on Women and Science in May, where progress on implementing the action plan put forward in 1999 is reported and perspectives are proposed. Progress on the work of the Helsinki Group (policy review and indicators) and in the implementation of the Gender Watch System in FP5 (women's participation and gender impact studies) and FP5 statistics are included. The report is available on our web site (see below). In addition to this, national reports on the situation of women scientists, produced by the Helsinki Group members, are currently being posted on the following web-site:

<http://www.cordis.lu/improving/women/reports.htm>

Gender Impact Assessment Studies: The Gender Impact Assessment Studies were concluded in the summer and the synthesis report, which provides an overview of the exercise and its recommendations, is available on our web site. Paper copies of the synthesis report and the individual final reports can be obtained upon request from the Women and Science unit: pauline.van-greuningen-smith@cec.eu.int

Gender and Research Conference: We had a very successful conference here in Brussels in November. A conclusion note will shortly be available on our web page and the proceedings will be published in early summer 2002. Those of you who attended the conference will receive the proceedings as a matter of course.

Science and Society Action Plan: The Science and Society Action Plan was adopted by the Commission on 4th December. This includes actions on Women and Science issues. Please see the Science and Society web page for more details.

<http://www.cordis.lu/rtd2002/science-society/home.htm>

Towards FP6: The Council adopted a Common Position on the next Framework Programme at the Research Council in January 2002. The second reading of FP6 by the European Parliament is scheduled for either May or June 2002. It is foreseen that the gender dimension will be increasingly integrated at all levels of implementation, on the basis of the recommendations of the gender impact studies.

Launch of the ETAN Private Sector exercise: Two actions have been launched:

* A high level STRATA-ETAN expert group has been set up to report on the availability and shortages of data and information on women in research in the private sector; and to provide strategic guidance to the Commission, Member States and to industry. This group met for the first time in Brussels on 22 January 2002.

* A study has been launched by the Brussels University (DULBEA), the University of Barcelona (CIEM) and the European Trade Union Institute (ETUI) on data, statistics and best practices, which will support the work of the expert group. This is being co-financed by the Commission. For more information:

http://europa.eu.int/comm/research/science-society/women/wir/index_en.html

On-going and Prospects:

Call 2002: The Commission will publish a call for tender in Spring 2002. This call may cover the following areas of activity: the continued development of work on statistics and indicators; a feasibility study regarding the European Platform of

Women Scientists; the development of a strategic database "Women in the FP" containing all relevant information about women's participation and the gender dimension; and a qualitative analysis of women's participation in FP5. Call for Expressions of Interest: The Commission envisages publishing a call inviting those interested in participating in the Integrated Projects or Networks of Excellence (new instruments for FP6) to submit Expressions of Interest for topics throughout the seven thematic priorities of the Specific Programme Proposal. More information is likely to be available in early Spring 2002.

Last but not least, please apply to become an expert monitor or evaluator of research projects (<http://www.cordis.lu/rtd2002/expert-candidature/> <http://www.cordis.lu/expert-candidature/>) In order to be able to reach the 40% target of women's participation in the panels, we need more applications from women scientists.

The Women and Science Unit,
European Commission, Research DG,
B-1049 Brussels

Fax: +32 2 299 37 46 <http://www.cordis.lu/rtd2002/science-society/women.htm>

Debat inlæg om barselsorloven og ligestilling

Studerende går glip af barselsorlov

Studerende får ikke gavn af regeringens forbedringer på barselsområdet, fordi det kræver tilknytning til arbejdsmarkedet. »Urimeligt,« siger studiechef, men undervisningsminister Ulla Tørnæs (V) vil ikke ændre ordningen. Af Marlene Sørensen

Lagt på www.berlingske.dk den 9. februar 2002 kl. 22:30.

Sådan er reglerne:

Forældre, der får børn, mens de studerer, har ret til:

12 ekstra SU-klip til mor, seks ekstra til far. Et SU-clip = 4.231 kroner om måneden.

De kan vælge at tage klippene som dobbelt klip, og det gør de fleste af økonomiske grunde. Det vil sige, at de får 8.462 kr. om måneden, men at barselsperioden bliver tilsvarende nedsat til et halvt år.

Studerende har ikke ret til graviditetsorlov.

Forældre med tilknytning til arbejdsmarkedet har ret til (ny) barselsorlov som aftalt i finansloven. Ventes at træde i kraft den 1. marts i år):

12 måneders barsel med fulde dagpenge. Svarer til 12.227 kr. om måneden.

Ud af de 12 måneder har kvinden ret til fire ugers graviditetsorlov på fulde dagpenge op til fødslen.

Andre links om barselorloven i Danmark

<http://www.lige.dk/aktuelt/indsats/hoeringaug01/tale.htm>

<http://www.venstre-odense.dk/artikler/artikel.php?aid=168&pid=33>

<http://www.altinget.dk/article.asp?Id=1289>

De andre nordiske landes barsels orlov

http://www.folketinget.dk/Samling/20001/udvbilag/AMU/B117_bilag6.htm

Høringssvar til forslag om ændring af lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v., lov om dagpenge ved sygdom og fødsel og lov om børnepasningsorlov (udvidelse af barselsorloven og ændring af børnepasningsorloven), L 47

Beskæftigelsesministeriet har sendt forslag til ændring af ovenstående love til høring med anmodning om bemærkninger inden den 23. januar 2002. Dansk Arbejdsgiverforening skal på denne baggrund fremkomme med følgende bemærkninger:

Generelt

DA kan ikke – i lyset af den aktuelle arbejdskraftsituation i Danmark – støtte sigtet med det fremsendte lovforslag. En udvidelse af barselsorloven vil reducere arbejdskraftudbuddet i en tilsvarende periode, hvilket er yderst problematisk i en tid, hvor manglen på arbejdskraft skærpes i stort set alle brancher og sektorer.

Herudover vil forslaget pålægge virksomhederne store administrative byrder. Dette skyldes bl.a., at virksomhederne i en relativ lang overgangsperiode skal administrere to ordninger samtidig. De administrative omkostninger vedrørende barsel øges også, fordi virksomhederne bliver nødsaget til at anvende øgede ressourcer på at tilrettelægge arbejdet i virksomheden og til ansættelse af vikarer. Hertil kommer, at forslaget indeholder en lang række administrative opgaver for virksomhederne i forbindelse med anmodninger om refusion, lønmodtagerens delvise genoptagelse af arbejdet, administration af et hav af uensartede varslingsregler m.m.

Virksomhederne vil endvidere blive bragt i en uhyre planlægningsmæssig vanskelig situation, idet retten til udskyde den retsbestemte del af forældreorloven i yderligere omfang komplicerer virksomhederne muligheder for at tilrettelægge arbejdet.

DA anerkender, at forslaget på en lang række punkter imødekommer virksomhedernes efterspørgsel efter fleksibilitet og længere varslingsregler, samt at orlov i visse henseender skal hvile på en aftale med arbejdsgiveren.

DA finder, at lovforslaget teknisk set er ekstremt kompliceret. Dette giver på en række punkter anledning til fortolkningstvivl og dermed desværre usikkerhed med lovens reelle indhold. Dette skyldes, at lovforslaget desværre bygger videre på den uhensigtsmæssige eksisterende opdeling mellem dagpengeloven og ligebehandlingsloven, der indeholder henholdsvis retten til dagpenge og retten til frihed. Dette bør efter DA's opfattelse samles i én lov.

DA kan fuldt ud støtte ophævelsen af lov om børnepasningsorlov, men finder at den foreslåede overgangsordning er for lang. DA kan ikke støtte, at elementer af børnepasningsorloven bevares ved, at hver af forældrene får ret til 32 ugers orlov.

DA finder, at den foreslåede øgede fleksibilitet skal følges op af incitament, der får kommunerne til at tilbyde dækkende børnepasningsmuligheder, fra barnet er fyldt 6 måneder, således at der kan blive tale om reelle muligheder for fleksibilitet, der bygger på virksomhedernes og lønmodtagernes behov.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

DA forudsætter, at de anførte bemærkninger konsekvensrettes mellem ligebehandlingsloven og dagpengeloven.

§ 1 nr. 2 (2 x 32 ugers orlov):

I lyset af den aktuelle arbejdskraftsituation finder DA det stærkt betænkeligt, at lovforslaget lægger op til, at hver af forældrene skal tildeles 32 ugers forældreorlov.

Efter EU's forældreorlovsdirektiv er Danmark kun forpligtet til at give forældrene en i princippet individuel ret til 3 måneders orlov. Der er således tale om en massiv udvidelse af retten til forældreorlov, som ikke kan begrundes i Danmarks forpligtigelser efter direktivet.

En betragtning i forslaget om at en sådan tildeling skal fremme ligestillingen mellem mænd og kvinder er efter DA's opfattelse uden hold i virkeligheden henset til, at der ydes dagpenge i samlet 52 uger. Al erfaring viser, at det hovedsageligt har været kvinderne, der anvender retten til orlov og der er næppe noget i forslaget, der vil medvirke til at ændre ved dette.

Forslaget om 32 ugers forældreorlov til hver af forældrene vil derfor i værst tænkelige situation kun medvirke, at der opstår et ønske om at få fyldt op med dagpenge i hele perioden. I denne situation kan regeringen risikere – stik imod intentionerne om fleksibilitet – at mænd tvinges på orlov mod deres vilje.

DA skal derfor anbefale, at retten til barselorlov alene sammensættes i overensstemmelse med forældreorlovsdirektivets bestemmelser.

Herudover skal DA anføre, at muligheden for beskæftigede lønmodtagere til at få yderligere 6 ugers forældreorlov kan bevirke, at forældrene tvinges til at tage orlov mod deres vilje pga. manglende pasningsmulighed. Forslaget kan således medvirke til, dels at kommuner, der i dag tilbyder pasning, fra barnet er fyldt 6 måneder, udskyder denne garanti, til barnet er fyldt 1 år, dels at de kommuner, der i dag først tilbyder pasning, fra barnet er fyldt 1 år, ikke animeres til at udvide kommunens pasningsgaranti, fra barnet er fyldt 6 måneder.

§ 1 nr. 3 (udskyde 8-13 ugers orlov):

For at lette virksomhedernes tilrettelæggelse af arbejdet skal DA foreslå, at en ret til at udskyde mindst 8 og højst 13 uger i lighed med den øvrige del af forældreorlovperioden skal bero på en aftale med arbejdsgiveren.

Efter de almindelige aftalemæssige grundsætninger er det i dag muligt efter aftale med arbejdsgiveren at planlægge den tidsmæssige udstrækning af arbejdet. Dette er i øvrigt i overensstemmelse med regeringens eget udspil om at fjerne barrierer i overenskomsterne for deltidsansættelse.

Det er derfor efter DA's opfattelse ubegribeligt, at bestemmelsen lægger op til, at den retsbaserede fleksible del af orloven skal tages som en sammenhængende periode uden mulighed for efter aftale med arbejdsgiveren at dele den op eller tage den på deltid.

Efter DA's opfattelse har det næppe været ministeriets intention at begrænse retten til aftalt deltid, hvorfor bestemmelsen bør ændres.

§ 1 nr. 4 (udskyde 32 ugers orlov):

Bestemmelserne i § 7, stk. 3 og 4 bør gøres klarere, således at det tydeligt af bestemmelserne fremgår, at lønmodtageren både har retten til at udskyde mindst 8 og højst 13 uger til brug på et senere tidspunkt, frem til barnet er 9 år og retten til at indgå en aftale med arbejdsgiveren.

DA finder dog, at bestemmelserne skal formuleres således, at der er tale om alternativer – enten en ret til at udskyde mindst 8 og højst 13 uger eller en ret til at udskyde en periode efter aftale med arbejdsgiveren.

DA foreslår, at der til 1. sætning i stk. 4 tilføjes; "med fradrag af udskudte uger efter stk. 3."

§ 1 nr. 7 (delvis genoptagelse af arbejdet):

Bestemmelsen er uklar. DA går ud fra, at en delvis genoptagelse af

arbejdet i barsels- og forældreorlovsperioden ikke forlænger perioden tilsvarende, hvilket klart bør fremgå af bestemmelsen. Endvidere skal det fremgå, at delvis genoptagelse af arbejdet skal bero på en aftale med arbejdsgiveren.

§ 1 nr. 8 (varsling på 3 mdr.):

DA finder det positivt, at ministeriet med forslaget bringer bestemmelsen om varsling af fravær før forventet fødsel i overensstemmelse med, hvad der gælder for funktionærer og i en lang række overenskomster. Bestemmelsens formulering fikserer dog varslet til en bestemt dato – eksakt 3 måneder før forventet fødselstidspunkt, jf. formuleringen i § 10, stk. 1, 1. pkt. Bestemmelsen bør have samme ordlyd som i funktionærloven, hvor varslet skal gives senest 3 måneder før forventet fødselstidspunkt.

§ 1 nr. 9 (varsling af fædres 14 dages orlov):

Formuleringen af bestemmelsen rejser den samme problemstilling som beskrevet ovenfor under § 1 pkt. 8 om varslingen.

§ 1 nr. 10 (varsling af barsels- og forældreorlov):

DA har med tilfredshed noteret sig, at retten til fravær efter bestemmelserne i § 7 stk. 2 (barselorloven) og stk. 3 (forældreorloven) skal varsles inden 8 uger efter fødslen.

§ 1 nr. 11 (underretning ved udskydelse af orlov):

Denne bestemmelse rejser en række spørgsmål, der desværre ikke umiddelbart kan afklares ved læsning af lovteksten og de meget sparsomme bemærkninger til bestemmelsen.

Bestemmelsen kunne være relevant i relation til den retsbaserede del af forældreorloven, men her har ministeriet tilsyneladende ikke ønsket at knytte nogle krav om underretning af påbegyndelsen og længden på dette tidlige tidspunkt.

Det bør i bemærkninger afklares om en eventuel delvis genoptagelse af arbejdet skal varsles. Varsling af den delvise genoptagelse af arbejdet er af stor betydning specielt i relation til nedenstående problemstilling.

Bestemmelsens indhold giver sammenholdt med dagpengelovens § 16a anledning til fortolkningstvivl. Umiddelbart giver bestemmelsen lønmodtageren ret til at genoptage arbejdet delvist, hvilket sagt med andre ord er en ret til deltid. Dette er uacceptabelt og i klar modstrid med regeringens eget deltidslovforslag.

Derfor bør det efter DA's opfattelse af bestemmelsen klart fremgå, at muligheden for at genoptage arbejdet delvist altid skal bero på en aftale med arbejdsgiveren. Hermed sikres virksomhedernes mulighed for at tilrettelægge arbejdet i virksomheden.

§ 1 nr. 16 (varsling af retsbestemt orlov):

DA har med tilfredshed noteret sig, at en beskæftiget lønmodtager skal varsle den retsbestemte del af orloven overfor arbejdsgiveren med 16 uger, før den udnyttes, hvilket vil bidrage til, at arbejdsgiveren har mulighed for at tilrettelægge arbejdet i god tid før afholdelsen.

§ 1 nr. 17 (godtgørelse for uberettiget afskedigelse):

Ændringen af bestemmelsen bevirker, at lovens godtgørelsesmaksimum på 78 ugers løn ved en arbejdsgivers uberettigede afskedigelse af lønmodtageren udstrækkes markant. Efter gældende regler omfatter bestemmelsen kun den eksisterende barselorlov på samlet 30 uger + 2 til faderen (ligebehandlingslovens § 7). Det tilsvarende godtgørelsesniveau i børnepasningsorloven er 26 ugers løn.

Dette er efter DA's opfattelse en helt uacceptabelt udstrækning.

DA skal derfor foreslå, at godtgørelsesniveauet på maksimalt 78 ugers løn knyttes til barselorlovsperioden (20 uger) jf. forslaget § 7, stk. 1, og at godtgørelsesmaksimum i forældreorlovsperioden (2 x 32 uger) fastsættes til maksimalt 26 ugers løn.

Det bør i bemærkningerne præciseres, at den delte bevisbyrde først indtræder på det tidspunkt lønmodtageren har varslet udnyttelsen efter § 10, stk. 10. I modsat fald vil der være tale om et uacceptabelt indgreb i ledelsesretten i strid med almindelige arbejdsretlige grundsætninger om virksomhedens ret til at lede og fordele arbejdet.

§ 2 nr. 1 (ophævelse af børnepasningsorloven):

DA bifalder, at regeringen påtænker at ophæve børnepasningsorloven for forældre til børn født efter den 1. januar 2002.

DA finder dog, at den lange udfasningsperiode (9 år) bør begrænses til 3 eller 4 år, så arbejdsgiverens administrative byrder i form af administration af 2 regelsæt begrænses. Valget af 3-4 år vil på den ene side imødegå den hamstring, som en meget kort periode uundgåeligt vil medføre og på den anden side tilgodese arbejdsgiverens mulighed for at tilrettelægge arbejdet.

§ 3 nr. 1 (dagpengeretten ved fødsel):

Det bør af stk. 5 fremgå, at retten til dagpenge i de udskudte uger nævnt i stk. 2 er betinget af, at forældrene ikke allerede har forbrugt 52 ugers dagpenge. Som bestemmelsen er formuleret, kan man misledes til at tro, at der altid er ret til dagpenge i disse uger.

DA forudsætter generelt, at man inddrages i beskæftigelsesministerens udarbejdelse af de nærmere regler for ret til dagpenge.

§ 4 nr. 8 (delvis genoptagelse af arbejdet):

DA skal henvise til bemærkninger til § 1, nr. 11. DA finder, at lønmodtagerens delvise genoptagelse af arbejdet skal bero på en aftale med arbejdsgiveren, hvilket vil fremgå af bestemmelsen. Er dette ikke er tilfældet, gives der ret til deltid.

Betyder bestemmelsen i stk. 2, at en lønmodtager, der genoptager arbejdet i 31 timer, mister dagpengeretten? I bekræftende fald bør dette præciseres.

§ 5 (overgangsreglerne):

For at lette administrationen af loven finder DA, at alle lønmodtagere med børn født efter den 1. januar 2002 skal være omfattet af loven uden mulighed for at vælge mellem de gamle og nye regler frem til lovens ikrafttræden.

DA finder, at lønmodtageren i det mindste skal give meddelelse til arbejdsgiveren samtidig med meddelelsen til AF.

Bemærkninger til lovforslaget

Økonomiske konsekvenser for det offentlig og erhvervslivet

Efter lovforslaget vil udvidelsen af barselorloven bidrage til at trække ca. 2.000 arbejdsduelige personer ud af arbejdsstyrken, men dette skøn er for lavt, da dette alene er lovforslagets virkning på lang sigt, når børnepasningsorloven er fuldt udfaset. På kortere sigt må det forventes, at effekterne vil være langt højere, da børnepasningsloven fortsat eksisterer for forældre til børn født før den 1. januar 2002.

Disse virkninger bør tillige fremgå af bemærkningerne.

Vurdering af konsekvenser af lovforslaget

DA er ikke enig i, at lovforslaget ikke har administrative konsekvenser for erhvervslivet. Alene administrationen af to systemer samtidig udgør en administrativ byrde. Hertil kommer, at lovforslaget indeholder et væld af administration, der vil kræve mange nye rutiner.

Lovforslaget åbner endvidere op for tvivlsspørgsmål i relation til overenskomstsysteet som f.eks.

- Hvordan sikres det, at arbejdsgiveren får maksimal dagpengerefusion, hvor der efter overenskomsten ydes fuld løn, i de tilfælde hvor forældrene vælger at tage 38 ugers forældreorlov i

umiddelbar forlængelse af barselsorloven (14 uger) med deraf forholdsmæssig fordeling af dagpengene?

- Hvordan skal virksomheder, der yder fuld løn efter overenskomst eller personaleregulativ i mere end 14 uger efter fødslen f.eks. 26 uger forholde sig? Skal der ydes løn i de første 12 uger af forældreorloven eller skal disse ugers fulde løn fordeles forholdsmæssigt over de resterende 32 eller 64 uger?

Afslutningsvis skal DA henlede opmærksomheden på kommunernes pasningsgaranti. Som anført i indledningen kan udvidelsen af barselsorloven medvirke til orlovstvang, såfremt kommunerne ikke sikrer pasningsgaranti til børn, fra de er fyldt 6 måneder. Det er derfor tankevækkende, når ministeriet i bemærkningerne anfører, at forlængelsen af barselsorloven og afskaffelsen af børnepasningsorloven vil frigøre omkring 900 dagtilbudspladser i 2002, hvilket svarer til en besparelse på kommunale dagtilbud på ca. 54 mio. kr. På lang sigt er det ministeriets vurdering, at besparelsen vil stige til omtrent 150 mio. kr. årligt svarende til 2.500 frigjorte dagtilbudspladser.

DA finder det afgørende, at kommunerne – i overensstemmelse med henstillingen fra 1993 – sikre pasning til børn fra de er fyldt 6 måneder, så forslagets intentioner om fleksibilitet for både lønmodtageren og arbejdsgiveren bliver en reel mulighed.

Forsker: Fædre mister rettigheder

Af Nina Vinther Andersen

Politikens netavis søndag 3. mar 2002

Mens de øvrige nordiske lande giver fædre flere og bedre rettigheder til at være sammen med deres børn, vælger den danske regering anderledes. Det sker, når den fjerner fædres eksklusive ret til at være sammen med barnet i seks månedersalderen.

»Fædres rettigheder forringes. Forskellen mellem fremskridtene i de andre nordiske lande, og det, der sker i Danmark, er slående«, siger Anette Borchorst, som er lektor og forsker i velfærdsstater på Aalborg Universitet.

Hidtil har fædre haft ret til fire ugers orlov. To uger sammen med moderen umiddelbart efter fødslen samt uge 25 og 26. De to uger fjernes nu. Det kan betyde, at fædre tager mindre barsel.

Beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen (V) afviser al tale om en forringelse. Han påpeger, at barselsorloven forlænges, og at forældrene vil få dagpenge under orloven i et år i stedet for et halvt år i dag og derefter 60 procent af dagpengene.

»Jeg synes, man taber perspektivet. Det er, som om det bare skal være negativt. Vi gennemfører den største forbedring for børnefamilierne i mange, mange år«, siger beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen (V).

Forening beklager

Erik Kofod, som er formand for Foreningen Far, beklager ændringen:

»Det er trist. Det er en underkendelse af mændene og gør Danmark til lidt af et uland på det område«.

Svenske fædre har ret til to måneder med deres barn, norske fædre en måned og islandske tre. Økonomien under orloven er forskellig i landene. Ni ud af ti norske fædre holder orlov med deres barn.

»Forskning viser, at der sker noget utrolig positivt, når fædre passer deres børn uden moderen. Det er ikke kun godt for børnene. Det er godt for hele familien«, siger Anette Borchorst.

Pressemeddelelse Maj 2001

Kønsblik- på forskeruddannelser

Red. Kirsten Gomard og Kirsten Reisby

Kønsblik - på forskeruddannelser er delundersøgelse 3 i projektet "Kønnets betydning - Barrierer og karrierer i de højere uddannelser og forskning. Pædagogik, kommunikation og erfaring."

Det samlede projekt koncentrerer sig om kritiske faser i et uddannelsesforløb fra bachelorstudium til forskeruddannelse inden for et humanistisk og et naturvidenskabeligt fag. I "Kønsblik - på forskeruddannelser" har vi observeret diskussionerne i et tværvideenskabeligt humanistisk forskeruddannelseskursus og i forskergrupper på kemi samt interviewet kvindelige og mandlige forskerstuderende.

Det, der stærkest springer i øjnene, er de store kulturelle forskelle mellem humaniora og naturvidenskaberne: kemikernes fagligt sociale fællesskaber, hvor de forskerstuderende er del af et større forskningsmiljø, over for humanisternes ensomhed i en stærkt individualiseret kultur.

På tværs af fakulteterne beretter mandlige forskerstuderende om, hvordan deres vej ind i forskeruddannelsen har været præget af målrettet opsøgende strategier over for potentielle vejledere og mulige forskningsmiljøer, mens kvinderne beretter om åbent søgende strategier, hvor de - uanset faglig dygtighed - i højere grad end mændene synes afhængige af målrettede informationer om mulighederne for forskeruddannelse og bekræftelse i form af opfordringer fra underviserne til at søge ph.d.-stipendium.

Analysen af kommunikationen både ved humaniora og kemi viser, at flere mænd end kvinder skaffer sig en position som fuldgældende deltagere i de fagligt sociale fællesskaber. Kvinder forbliver mere perifere, og flere kvinder end mænd kommer til at indtage tilskuerpositioner.

På forskeruddannelsen er det for alle lysten, der driver værket: det spændende i at få mulighed for at fordybe sig fagligt. Men på kemi fortælles der om særlige problemer for gravide på grund af fosterskadeligt laboratoriearbejde. Usikre karriereveje inden for universitetsverdenen nævnes som et problem både af kemikere og humanister, og især kemikerne er kritiske over for en arbejdskultur, hvor man på grund af den internationale konkurrence arbejder 60 timer om ugen, så det bliver svært at forene arbejde, familie, venner og fritidsinteresser.

Undersøgelsen konkluderer, at man både ved humaniora og på kemi kan have svært ved at rekruttere de dygtige kvinder til forskeruddannelser, fordi man ikke er opmærksom på, at der er træk i kulturen, som i højere grad imødekommer mandlige studerendes forholdemåder, og der således indirekte ligger nogle barrierer for kvinder, som ikke har noget med faglig dygtighed at gøre. Endvidere kan det blive et problem at fastholde færdiguddannede forskere på universitetet: på kemi især på grund af arbejdskulturen, mens humanioras problem i højere grad synes at være manglen på stillinger.

Rapporten er udgivet af:
Danmarks Pædagogiske Universitet
Emdrupvej 101
DK-2400 København NV

Rapporten er desuden til salg i receptionen på:
Danmarks Pædagogiske Universitet, Århus.
Rudolfgårdsvej 1, DK-8260 Viby J.

15

ISBN: 87-7701-853-2

Danmark har få kvinder i forskning

Informationen 3/1-02

Andelen af
kvindelige forskere
i Danmark er
skræmmende lav
i forhold til andre
EU-lande, siger
ligestillingsdirektør
oven på ny
EU-rapport

A: METTE-LINE THORUP

Danske kvinder kommer ikke nær så langt i det akademiske system, som deres kvindelige kolleger i flere af de EU-lande, vi normalt sammenligner os med.

En ny rapport fra EU-kommissionen viser, at Danmark er at finde blandt den dårligst placerede halvdel af EU-lande, hvad angår kvinders andel af forskerstillingerne på de danske universiteter.

Danmark ligger på en nien-deplads blandt de 15 EU-lande med 21 procent kvindelige adjunkter, lektorer og professorer.

Finland og Sverige, der hører til de lande, vi normalt sammenligner os med, indtager topplaceringerne med henholdsvis 36 og 33 procent kvinder. Gennemsnittet for EU er 26 procent.

Samtidig har danske kvinder udgjort mere end halvdelen af de studerende på de højere læreanstalter de seneste tre år.

På professorniveau er kun otte procent af stillingerne besat af kvinder, mens det gælder for 18 procent i Finland og 11 procent i Sverige.

Ingen vækst

»Danmark halter skræmmende langt bagefter, hvad angår ligestilling inden for forskningen. Det mest chokerende er professorandelen. Og i modsætning til de andre

nordiske lande er der ikke vækst i det tal i Danmark,« siger Karen Sjørup, der er direktør for Videnscenter for Ligestilling og tidligere prorektor på Roskilde Universitetscenter.

Hun henviser blandt andet til Sverige, hvor man har en målsætning om, at forøge andelen af kvindelige professorer til 25 procent inden år 2008.

En af årsagerne til Danmarks dårlige placering på ligestillingsområdet i forhold til de øvrige nordiske EU-lande, er ifølge Karen Sjørup, at politikerne i vore nabolande bruger lovgivning til at opfylde ligestillingsmål.

»I Danmark har vi stor respekt for det universitære selvstyre, hvilket betyder at politikerne ikke ønsker at pålægge universiteterne andet, end at de skal have en ligestillingspolitik. Hvorimod ligestillingsbestræbelserne i for eksempel Sverige er meget mere topstyret,« siger hun.

Hjerneflugt

Men ifølge direktøren oplever danske kvindelige forskere det ofte ikke som et problem, at der er få kvindelige professorer.

»De mener ikke, det er så vigtigt. Men det synes jeg, fordi manglen på relevante opslag blandt andet fører til hjerneflugt blandt danske kvindelige professorkandidater til de andre nordiske lande,« siger Karen Sjørup.

Desuden bemærker Karen Sjørup, at sydeuropæiske lande som Spanien, Grækenland og Portugal på flere parametre ligger over Danmark.

»Min forklaring på det er blandt andet, at der i nogle af disse middelhavslande har været en tradition i overklassen for at sende pigerne til USA eller andre lande for at studere. Og de vender ikke så sjældent hjem til universitetsstillinger.«

Frejas flyvende forskning

Forskere fik luft under vingerne med Freja-programmet. Billedet er fra City of Grand Prairies Trumpeter Swan site. Billed: Hugh Arndt.

Forskningsprogrammet Freja, der begyndte sit liv som en grim og uglest ælling, udviklede sig til en smuk svane for de kvindelige forskere, der fik en bevilling. Alligevel har ingen minister indtil videre tænkt sig at fortsætte programmet. Frejas formål er ellers at udnytte kvaliteten hos kvindelige forskere og styrke deres synlighed i den danske forskerverden, hvor langt de fleste bevillinger går til mænd. FORUM har talt med fire af de forskere, der fik del i Freja-midlerne.

Annette Bjørg Koeller

FORUM/21.12.2001 Skepsis, særbehandling, lavstatus, andenrangs....
Der blev klistret mange etiketter på Freja-programmet (Female Researchers In Joint Action), da det blev lanceret i 1998.

De negative forventninger og løftede øjenbryn skyldtes én ting: De 78 millioner kroner, der hørte til Forskningsministeriets nye program, skulle bruges til at støtte og fremme kvinders rolle i forskningen. Med andre ord: Et ligestillingsinitiativ.

Men hvis kvinderne var dygtige nok, behøvede de vel ikke positiv særbehandling, lød et af de polemiske spørgsmål dengang, og også nogle af de kvindelige forskere havde en frygt for at blive betragtet som andenrangsforskere, der ikke kunne klare sig i almindelig faglig konkurrence.

- Umiddelbart synes jeg, der skal være ligestilling, men man skal passe på, at man ikke opretter første- og andenrangs stillinger og bevillinger, og det var min frygt, at Freja ville blive lidt andenrangs, siger glaciolog og professor **Dorthe Dahl-Jensen** fra Niels Bohr Institutet.

Hun fik en Freja-bevilling på godt fem millioner kroner, og det skulle siden vise sig, at hendes frygt og skepsis overfor programmet blev gjort til skamme. Der var så

mange, der søgte og så få, der fik, at succesraten blev meget lav, og det endte med at blive prestigefyldt at få del i midlerne.

- Så Freja har ikke fået en anden rang eller mindre status end alle mulige andre programmer, det har næsten været sværere at opnå, og sådan nogle ting betyder noget. Det er måske lidt snobbet, men det er meget vigtigt, at folk respekterer det, der foregår, ikke? siger Dorthe Dahl-Jensen.

Hendes historie er et vidnesbyrd om, at bevillingen fra Freja-programmet gjorde en gigantisk forskel for en enkelt forsker, ja nærmest havde snebold-effekt. Før programmet dukkede op, var hun en del af den glaciologiske gruppe på instituttet og glad og tilfreds med sin forskning i iskerner og deres data om vores klimahistorie. Dog var hun begyndt at interessere sig for de enorme ismasser på planeterne i verdensrummet, og bevillingen fra Freja gav hende netop mulighed for at opdyrke dette helt nye forskningsfelt - en mulighed, hun ellers ikke ville have haft.

I kølvandet på bevillingen i 1998 tog hun initiativ til at oprette et Planetcenter på instituttet - et tværfagligt center for forskere, der på den ene eller anden måde beskæftiger sig med planeterne i rummet. Hun blev gjort til leder af det og fik desuden her i efteråret et femårigt professorat i isfysik.

- Jeg har fået utroligt meget ud af Freja-programmet, og jeg tror, Niels Bohr Institutet har fået et planetcenter ud af det. Det er måske lidt blæret at tro, at centeret er et udspring af Freja, men jeg tror, det er en vigtig del af det, siger Dorthe Dahl-Jensen.

Det var i Jytte Hildens tid som forskningsminister, at programmet blev skabt, og det var egentlig en analyse af de svenske forskningsråds tildelinger, der satte processen i gang herhjemme. Analysen fra 1997 viste, at kvinder skulle være to en halv gang mere kvalificerede end mænd for at modtage den samme mængde penge fra præcis det samme forskningsråd, og det alarmerede den danske minister.

Samtidig kunne man nemlig se, at ingen kvinder var kommet i betragtning til Thor-projekterne (Technology by Highly Oriented Research), et dansk forskningsprogram, der i 1997 uddelte 82 millioner kroner.

Det lagde frøet til Thors lillesøster, Freja, som fik næsten samme økonomiske ramme - 78 millioner kroner - og som skulle uddeles i perioden 1998-2001. Forskere fra alle fagområder kunne søge Freja-programmet, også mænd, men der lå en hensigtserklæring om, at programmet skulle støtte kvinder i forskning, og hvis to var lige kvalificerede, en mand og en kvinde, måtte man i det tilfælde benytte en dispensation fra Ligestillingsloven og vælge kvinden.

Programmet skulle ikke ekskludere mænd fra hverken at søge eller få midler men være et vink med en vognstang om, at kvinder var velkomne til at søge. Og det gjorde de!

Der indløb 327 ansøgninger på i alt 2,2 mia. kroner - og bare 16 forskergrupper blev valgt ud til at dele de 78 millioner kroner. Ingen mænd kom i betragtning.

- Det blev ikke nødvendigt at tage muligheden for dispensation i brug. Det var forskningsrådene, der bedømte ansøgningerne, og de har nogle meget strenge habilitetsregler og kvalitetsregler, så midlerne blev uddelt efter helt almindelige retningslinjer, siger fuldmægtig Karin Kjær-Madsen fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling - det tidligere Forskningsministerium.

Motiverne til at støtte kvinder i forskning var og er bl.a., at de udgør en forsvindende lille del af fastansatte på universiteterne. 7-8 procent af de danske professorer og cirka 20 procent af lektorerne er kvinder; det placerer Danmark i bunden i europæisk sammenhæng.

Adjungeret professor og forskningsleder ved institut for Sygdomsforebyggelse, Berit Heitmann, var også en af de udvalgte, der fik en Freja-bevilling - på fem millioner kroner - og hun havde ingen forbehold overfor programmet.

- Jeg kunne egentlig meget godt lide, at man havde øremærket nogle penge til kvinder i denne her sammenhæng. Jeg synes, det er katastrofalt, at det kun er 7 procent af professorer indenfor vores felt, der er kvinder, så jeg synes, vi er kommet til et tidspunkt, hvor vi er nødt til at gøre noget særligt for at fremme kvinders karrieremuligheder indenfor denne her branche, for det sker åbenbart ikke af sig selv. Det skortede i øvrigt ikke på konkurrence, da vi søgte midlerne, så vi har ikke på noget tidspunkt følt, at vi var i ufin konkurrence eller havde det lettere, end vi ellers ville have haft det, siger hun.

Med Freja-bevillingen har Berit Heitmann og hendes gruppe fået mulighed for at realisere en årelang drøm om at skabe et center for epidemiologisk kostforskning, der kan samle den danske ekspertise og etablere netværk for danske og udenlandske kolleger.

Grundstenen i centeret er en harmoniseret kostdatabase, som efter to års arbejde nu er klar, og som bygger på de kostdata, der er indsamlet på Center for Sygdomsforebyggelse i Glostrup siden 1974. Disse data skal bruges til at studere sammenhængen mellem kost og hjerte-karsygdomme, fedme, hoftebrud, død mm., og desuden skal centeret styrke undervisning og forskning i øvrigt indenfor ernæringsepidemiologien.

På spørgsmålet, om hvordan det ville være gået med center-idéen uden Freja, siger Berit Heitmann:

- Vi kunne ikke have harmoniseret kostdatabasen uden det grundlag, det havde ikke været muligt. Jeg tror heller ikke, vi havde haft den fornødne tid til at danne netværk og skabe projekter. Programmet er helt klart forudsætningen for, at det her center er blevet til noget.

Hun har ikke oplevet, at nogen har peget fingre af Freja-programmet; reaktionerne i hendes faglige verden har været positive, ikke mindst da det kom ud, hvor få der egentlig fik bevillinger. Om hun bidrager til at skabe kvindelige rollemodeller for yngre kvinder, der gerne vil forske, sådan som forskningsministerens intention også var, kan Heitmann ikke udtale sig skråsikkert om:

- Det håber jeg, men ernæringsepidemiologien er jo i forvejen et meget kvindeligt felt.

Det er fysikken til gengæld ikke. På Niels Bohr Institutet findes endnu en af de forholdsvis få kvindelige forskere, der har fået mulighed for at starte sin egen forskningsgruppe op.

Kirstine Bang-Sørensen modtog 6 millioner Freja-kroner til sit biofysiske projekt, hvor hun er i gang med at bygge et forskningsinstrument, en optisk pincet, som er en kraftigt fokuseret laserstråle kombineret med almindeligt mikroskop. Gruppen har bl.a. brugt den til at studere, hvordan et protein opfører sig i en bakteriemembran for på lang sigt at få mere at vide om bakteriens struktur.

- Det er ren grundforskning. Og instrumentet kunne man også i en mere simpel udgave bruge ved kunstig befrugtning, siger Kirstine Bang-Sørensen.

Hun overvejede ikke ret længe, om hun skulle søge del i midlerne, der var forbeholdt kvinder:

- Jeg har den indstilling, at så længe det drejer sig om midlertidige stillinger, så vil jeg søge den type programmer. Jeg havde heller ikke noget fast job, så lige nu er jeg lønnet af Freja-midlerne. Der er så få forskningspenge at få, at man må søge dem, der er, siger hun.

I den mandsdominerede verden, som Niels Bohr Institutet er, har hun hørt - og hører stadig - lidt nedladende kommentarer i stil med: "Nå ja, det var bare Freja-programmet".

- Hver gang, jeg hører det dér, er jeg nødt til at huske folk på, at der faktisk var en temmelig lav succesrate sammenlignet med andre programmer indenfor naturvidenskaben. Så plejer de som regel også at klappe i.

På trods af risikoen for at blive betragtet som lavstatus-forsker i en mandeverden, så Kirstine Bang-Sørensen allermest Freja-programmet som en chance for at få et fagligt ståsted, og hun føler, at hun helt klart har meriteret sig i projektperioden og bliver bedre rustet til at indtræde i faste stillinger bagefter.

Hun siger også, at hendes projekt formentlig ikke ville være blevet til noget uden Freja-bevillingen, fordi hun dengang havde et job som adjunkt på hånden på et andet universitet - og sagde nej tak for at forske i stedet, da muligheden bød sig.

På Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, hvor endnu et mandsdomineret felt, mener Robin May Schott, at Freja-programmet har enorm betydning.

- Jeg er meget positivt indstillet. Jeg synes, det er helt tydeligt, at det hjælper velkvalificerede kvinder, der ikke har haft et ståsted, til at komme ind og få indflydelse.

Hun søgte selv over otte millioner kroner og fik bevilget omkring tre millioner til sit projekt *Filosofi på Tværs - en undersøgelse af filosofiens tværvideenskabelige og tværkulturelle rolle belyst ved emnet 'Subjektet og det Fremmede'*. Hun mener, at kvinder indenfor filosofien ofte arbejder i områder, der bliver betragtet som grænseoverskridende eller som grænseområder, og det er hendes eget projekt et eksempel på:

- Jeg arbejder med etik, en slags samfundsfilosofi. Mit projekt handler om begrebet

ondskab i forbindelse med massevoldtægt under krigen i Bosnien. Hvad har det med filosofi at gøre, kan man så spørge. Jeg holdt nemlig et foredrag her på instituttet, hvor flere af mine mandlige kolleger sagde: "Det er ikke filosofi, for vi ved alle sammen, at mænd er barbariske, og det er deres natur, og hvis samfundet bryder sammen, er det klart, at de voldtager. Det er ikke et filosofisk spørgsmål, det er et antropologisk eller sociologisk spørgsmål". Det er en typisk indvending, man møder, hvis man arbejder med et område, der ligger udenfor det traditionelle filosofiske kerneområde med etikbetragtninger, erkendelsesteorier osv. Hvis man taler med folk, der har med køn og kønsforskning at gøre, kender de ofte til disse grænseområder, og kvinder er tit tiltrukket af emner på kanten. Det er spændende og banebrydende, men også svært at få anerkendelse for, siger Robin May Schott.

Freja-bevillingen gav hende altså mulighed for at forske i et af disse uglese te grænsetemaer, og blandt studerende og hos institutledelsen har hun fået opbakning og hjælp, som hun er taknemmelig for.

Kollegernes reaktion er mere blandet:

- Nogle er positive og sympatisk indstillede, men størstedelen er enten ligeglade eller ikke interesserede. Og det skyldes ikke så meget Freja-programmet men selve de emner, vi tager op og tematiserer, siger Robin May Schott.

Hun var ansat som lektorvikar, da hun fik bevillingen i 1998, og hun svarer tørt på spørgsmålet, om hun føler, hun har meriteret sig via sin nye forskning:

- Jeg var lektor i ti år i USA, så jeg var godt rustet, før jeg kom til Danmark. Men det hjælper i hvert fald at få et ståsted og blive anerkendt og legitimeret i den tidsbegrænsede periode, man får midlerne.

Jo mere en forsker publicerer, jo større er chancerne for fastansættelse. Og jo flere forskningspenge man får, jo bedre tid har man til at forske og publicere, det giver sig selv. Men Robin May Schott føler sig bestemt ikke overbevist om, at der ligger en stilling og venter på hende, når Freja-perioden er overstået.

- Det er mest et spørgsmål om, hvem der sidder i ansættelsesudvalgene og hvilken politisk dagsorden, de har. Men det vil være lykkeligt, hvis det sker, understreger hun og kalder under alle omstændigheder Freja-programmet en gave og sender en varm hilsen til Jytte Hilden, der fik idéen og bar den til vedtagelse gennem det politiske system.

Siden har ingen forskningsminister fundet idéen værdig til videreførelse.

Annette Bjørg Koeller er freelance journalist og skriver regelmæssigt for FORUM
<http://www.forum.kvinfol.dk/forum.asp?PageID=49911>.

Women and science

Since the publication of the ETAN report¹ about a year ago, discussions, analysis and actions have been continuing at various levels aiming to promote women in science through a 'mainstreaming' strategy – integrating the gender dimension into all structures, policies and practices.

In short, that report describes the situation of women scientists in universities and research institutes in Europe as a 'leaky pipeline' to visualise the continuous drop in the percentage of women at each level of the academic ladder. Less than 10% of the top positions are held by women whereas half the graduates are women. This lack of women at the top is not a natural outcome. There is a multiplicity of factors that converge towards this leaky pipeline situation. The report highlights forms of discrimination – most often unconscious – against women that undermine the scientific system at the level of recruitment and employment. It identifies key problems for women in scientific careers such as a pay gap between men and women, the design of fellowships for single childfree individuals or the difficulty to return into science after a break. It also reviews the operation of the peer review system in the allocation of post-doctoral fellowships and the funding of research grants, showing how, although it is ostensibly gender-neutral, the system can be flawed to the detriment of women and good science. The spin off from male dominated science is far reaching, and self-perpetuating, feeding back into media images, education and pedagogy. The ETAN report also points out that the involvement of women in shaping scientific policy and setting the agenda in the top committees of the EU and of the Member States is much too low. A mixed approach was recommended in order to make changes happen (see EUROSCIENCE News No.12).

This report triggered wide interest in the press and with the public, even outside Europe, and the related conference organised in Brussels on April 3-4, 2000 supported its recommendations and stressed the need for a scientific approach to gender equality in science.

In the current fifth Framework Programme, a target of 40% participation of women was sought at all levels in implementing and managing research programmes. Although it has not been attained – women are not yet 40% of the pool of scientists – it is recognised that setting a target has had an impact on increasing the number of women involved in FP5. It is worth mentioning that while Member States urged the Commission to reach the 40% target in the resolution on science and society and on women and science, adopted at the 26 June 2001 Research Council, they did not commit themselves to this target.

The "women and science" link between each Member State and the Commission is ensured by a national civil servant. In

Initiatives at the EU level trigger debates at national or discipline levels

"The glass ceiling for women in the life sciences" was the subject of a meeting organised by the European Molecular Biology Organisation in Heidelberg, 22-23 June 2001⁴. It welcomed in particular the participation of Christiane Nüsslein-Volhard, 1995 Nobel Prize winner in Biology, Mary Osborn, chair of the ETAN Expert Working Group, and Mary Clutter, Assistant Director for Biological Research at the American NSF.

Reports given on the current situation of women in the life sciences pointed to their greater difficulty – as compared to their male colleagues – in getting long term jobs and their absence from the

'The spin off from male dominated science is far reaching, and self-perpetuating, feeding back into media images, education and pedagogy'

charge of collecting statistics, building indicators and benchmarks they exchange experience and form together the "Helsinki Group". Furthermore, the Group, which will report on national policies (including national statistical profiles), insists on the necessity of carrying out a joint critical assessment of these policies. Its first official publication "Benchmarking national policies to promote women and science in Europe" should be available by the end of 2001.

The associate countries within FP5 are also members of the Helsinki group. As their situation was not covered in the ETAN report, the Commission will launch a dedicated study in 2002, as well as a study on women scientists in the private sector.

A series of gender impact assessment studies was also launched by the Commission in order to assess the way in which gender issues are addressed within FP5. These were presented at the conference "Gender and Research" organised by the Commission on 8-9 November 2001 and the final conclusions will be used in the preparation and implementation of the next Framework Programme. We will come back on this matter in a later issue of EUROSCIENCE News.

top positions. Following the study from C. Wennerås and A. Wold at the Swedish Medical Research Council (Nature **387**, 341, 1997), discriminative bias is now scrutinised. The situation in the US is not much different from that in Europe, whereas the problem was tackled there some 20 years earlier – at NSF, in Biology, no support is given to meetings without women speakers!

A number of initiatives launched in Germany, Denmark and Sweden to promote gender equality were presented. Sweden's lead in pursuing gender equality started with reforms in the 1960s! Nevertheless, gender segregation remains and it was realised in 1995 that only 7% of professors were women. The main initiative to correct the uneven distribution in the world of research has been the setting of specific target figures for the recruitment of new professors. Now, at the Karolinska Institute, the Swedish Medical University, women make up 15% of the professors, 34% of the Faculty, 61% of the post-graduate students, and 80% of the final year undergraduate students!

In Israel, there are no affirmative actions. At all levels up to the doctorate

women represent about 50% of the students, but only 15% of the professors. There too a glass ceiling exists and since November 2000 a National Council for the Promotion of Women in Science and Technology has been in existence. In Turkey, there are 8 women for each man among the faculty in life sciences, whereas at graduate level, women make up about 50% of the student population. The salaries are low and women benefit from good family support.

If the overall participation of women in science has increased, it remains to increase significantly their participation in the highest positions, to break the glass ceiling. A majority of participants seemed to prefer active encouragement to positive discrimination. Three main obstacles were seen to be met by women. First, ambition and aggressiveness were claimed to be needed, both qualities which are not widely spread among women. Secondly, the necessary international mobility which impacts on the family and on relationships affects women more than men. Thirdly, the decisions that need to be taken, step by step, to build a career, are more complicated for women due to family, children, and social pressure. Men in that respect are much more independent. As pointed out by Helga Hebeling, the forthcoming retirement of many male professors will offer a unique opportunity to achieve a better gender representation.

On the national level, in France the women and science issue is kept in public prominence through (ir)regular meetings. They are organised at national or international level to make known the many aspects of gender inequality, to awake consciousness and to stimulate proposals and decisions leading towards equal opportunity. Notwithstanding the fact that the situation of women scientists in France is among the best in Europe, in some disciplines the under representation is severe and the glass ceiling is everywhere. Examples of recent such meetings include:

"Are women less scientific than men?" organised by CNRS¹ on 3 February 2000 emphasised the power in men's hands, the different behaviour towards boys and girls, the family-career choice that is addressed only to women...;

"Sciences and technologies: why for girls?" was organised by the Ministry of Research on 26 October 2000 to implement a strategy to attract more girls into S&T (pursuing stereotypes, presenting role models...);

"Women, men and science; working towards equality" organised by CNRS on September 17-18, 2001, focussed on the different levels where action can be taken, and the involvement of men in order to prevent reverse discriminative behaviour;

"Women in scientific and technical professions" organised by the young "Women and Science" French association² on November 16-17, 2001, reviewed the actual situation in the private and public sectors.

In parallel, at the Ministry of Research level, actions have been taken to struggle against the exclusion of women from top positions by appointing exemplary cases in the redistribution of responsibilities (in the direction of institutes, at key positions in administration...). New structures have been installed (Mission for the parity in sciences and technologies³, Mission for the place of women in CNRS⁴) together with tools to eradicate implicit discriminative practices. We hope for strong support for the integration of the gender dimension in all aspects of the next Research Framework Programme (2002-2006).

If so many actions have been set in train to improve the situation of women in science, this is also because individuals have taken initiatives at different levels. We should acknowledge here the work and commitment since 1998 of Nicole Dewandre, Head of the unit for women and science, newly formed in the European Commission's DG for Research. In France, our representative in the Helsinki group Claudine Hermann is on all the front lines to promote women in science, and we encourage each individual scientist to promote, whenever possible, the image of a gender mixed science.

Marcelle Rey-Campagnolle

Convenor, EUROSCIENCE Women in Science Working Group
m.rey-campagnolle@wanadoo.fr

Résumé

Depuis la mise en évidence l'an dernier dans le rapport ETAN, de la diminution constante de la proportion de femmes scientifiques à chaque grade des carrières universitaires, jusqu'à leur quasi disparition des postes de décision; les analyses pour en déterminer les causes et les actions pour y remédier se sont poursuivies.

Au niveau européen, le groupe de fonctionnaires nationales dit "groupe d'Helsinki" est chargé d'analyser les politiques mises en œuvre pour promouvoir la place des femmes dans les sciences. Une série d'études ont été entreprises pour évaluer l'incidence du genre dans le 5ème programme cadre. Si l'objectif ambitieux de 40% de participation des femmes n'a pas été atteint, on en a observé l'augmentation significative.

Ces initiatives stimulent également les débats au niveau national et disciplinaire.

Dans les sciences de la vie où les femmes sont souvent majoritaires leur absence des postes supérieurs (elles se heurtent au "plafond de verre") est d'autant plus troublant. Les mesures appliquées dans les pays les plus avancés n'ayant pas porté les fruits attendus il est proposé de profiter des nombreux départs en retraite annoncés pour rétablir une plus juste balance des sexes. En France le débat publique au sein de la communauté scientifique est vivant et soutenu par les instances gouvernementales. Des mesures concrètes sont prises, dont il faudra suivre les effets.

¹Promoting excellence through mainstreaming gender equality, published by the European Commission in 2000 and now available in 6 languages from <http://www.cordis.lu/improving>. See also www.cordis.lu/rtd2002/science-society/women.htm.

²<http://embo-reports.oupjournals.org/content/vol2/issue8>

³CNRS Centre National de la Recherche Scientifique

⁴http://www.int-evry.fr/femmes_et_sciences

⁵<http://www.recherche.gouv.fr/dis-cours/2001/parite.htm>

⁶<http://www.cnrs.fr/cw/fr/accu/missionFemmes.html>

Women and science: making change happen

'The promotion of women in science is a key concern in the process of establishing a European Research Area,' writes European Research Commissioner Philippe Busquin in his preface to the recently published proceedings to the conference on 'women and science; making change happen,' held in Brussels in April 2000.

He adds that not only does the lack of women represent a serious loss of potential in terms of human resources devoted to R&D (research and development) in the European Union, 'but it also limits the diversity of research and its contribution to European society.'

'Listening to the debates of the conference, I realised how much the issue of women's under-representation in the scientific system is linked to something broader and touches upon the need for reforms in the world of science. It is not simply about solving women's problems.

It is rather about recognising that the exclusion of women from the scientific system is a symptom of under-performance and inefficiency in the structure of the European research system itself,' Busquin continues.

The conference, organised by the European Commission, covered several areas including the issue of universality and specificity where women in science are concerned, the question of a masculine bias in scientific education and careers, measuring inequality to reach equity, the positive discrimination versus mainstreaming debate and making change happen. Speakers at the event included academics, government representatives and MEPs, all of whose presentations are included in the publication.

In his introduction, Research Director General Achilleas Mitsos highlights a number of conclusions which he believes can be drawn from the conference. These include endorsement of the ETAN report, which was presented at the conference. The report was requested by the European Commission as an assessment of the EU's research policy, and states that a commitment to gender equality should become part of the mainstream in every aspect of Community research policy.

Participants also agreed that the under-representation of women in science is

the result of systems and structures that undermine the fostering of excellence in science and that progress for women is not a fact of life, but the result of interventions and programmes for improvement. The conference also agreed that the EU should be pro-active where women in science are concerned, developing gender expertise to disentangle the subtlety of bias against women, designing gender neutral concepts of excellence and merit, developing indicators on the situation of women in research, promoting a policy mix of equal treat-

ment, positive action and mainstreaming based on evidence and quantifiable expectations by using a 'carrot and stick' approach and monitoring and benchmarking changes. Finally, those present urged the private sector to take more of an interest in the area.

'As Director General for Research, I'm convinced that a stronger presence of women in research is a condition *sine qua non* for the improvement of European research and for society as a whole. For this reason the Commission will con-

tinue to act as a catalyst and develop the women and science sector in the framework of the European Research Area,' writes Mr Mitsos.

To receive a copy of the publication, please contact:

Office for Official Publications of the European Communities

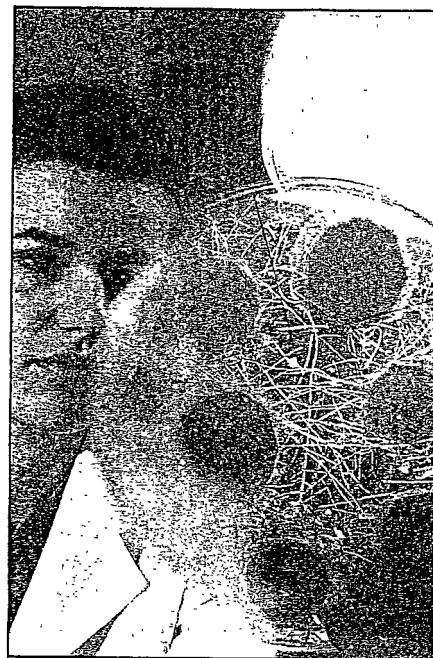
Tel: +352-29-2942455

E-mail: info-info-opoce@cec.eu.int

and quote the ISBN 92-829-0529-2

Based on the publication 'Women and science: Making change happen'

RCN 17278

© European Communities, 2001

CORDIS FOCUS
Issue no 180
10. september 2001

In Brief

Pursuing parity for women in science

Although women studying in and entering scientific fields have made significant strides in both academia and industry over the past several decades, many of these gains toward parity have stalled, according to a new report, "Balancing the Equation: Where Are Women and Girls in Science, Engineering and Technology?"

The report was issued July 17 by the U.S. National Council for Research on Women (NCRW). The council is an alliance of 95 research centers, policy organizations, and educational coalitions.

The report calls for "a national commitment to remove the persistent barriers and glass ceilings facing women and girls in the sciences."

Among these barriers, the report notes that too many women feel that their places of study or work present unfriendly or even hostile environments that do not attract and encourage women.

The report found that although women have earned 25% of Ph.D.s in science over the past three decades, less than 10% of full science professors are women. Also, while women make up 45% of the U.S. workforce, they hold only 12% of science and engineering jobs in business and industry.

The report cited some signs of continued progress, where specific programs have succeeded in increasing the number of women involved in the sciences. The report also recommended remedies to help women and girls at all levels of their academic and

professional lives, from elementary school through the work world.

The recommendations include: having communities invest in science and technology literacy at all levels; more mentoring programs and role models; workplaces that institute family-friendly policies; and fair hiring, promotion, and salary standards.

Also, the report noted that increasing the number of women involved in the sciences has societal benefits, including helping to meet the nation's need to maintain a scientifically and technologically literate workforce, and the potentially different perspectives that women and girls may bring to the sciences.

"In the last few decades, we have learned how to increase women's and girls' participation in science and technology. Now we need to use that knowledge," said NCRW Executive Director Linda Basch. "We simply cannot continue to overlook the contributions of half our population. If we do, our society, our nation, and our world will suffer."

Shirley Ann Jackson, president of Rensselaer Polytechnic Institute in Troy, N.Y., and a report contributor, added, "If you have myriad social and environmental problems that have to be addressed, you do not have anybody to waste."

For more information, visit the Web site: <http://www.ncrw.org>.

Pursuing science and math proficiency

The U.S. House of Representatives on July 30 passed two bills to help increase science and math proficiency among students.

The first bill, House Resolution 1858, would provide \$200 million per year for fiscal years 2002–2006 to establish Mathematics and

Science Partnerships among universities, school districts, and possibly businesses, to help improve math and science education from kindergarten through 12th grade. Other funds would expand the scope of the National Science Foundation's digital library program, and set up four university research centers on teaching and learning.

"There remains a gulf between our world-class institutions of higher education and our troubled institutions of elementary and secondary education," said Sherwood Boehlert, chair of the House Science Committee, who introduced the legislation. "There remains a gulf between our business community, which demands a better-trained workforce, and our school systems, which educate that future workforce. There remains a gulf between our stated desire for more and better teachers, better curriculum, and better educational methods, and what we are actually investing to achieve those goals. This bill is an effort to bridge all those gulfs."

The second bill, House Resolution 100—introduced by Rep. Vernon Ehlers (R-Mich.), chair of the Science Committee's Subcommittee on Environment, Technology, and Standards—would help to fund master teachers who could help classroom teachers. The bill would provide \$50 million per year for fiscal years 2002–2004 to establish and run master teaching programs.

Randy Showstack, Staff Writer

